

Participatie: Wonen bij een molen

en besmet worden met het 'molenaarsvirus'

Ditmaal een gesprek met mensen die aanvankelijk niet iets met een molen hadden: molens waren 'op afstand'. Maar toen ze er naast kwamen wonen raakten ze na verloop van tijd – ieder op een eigen wijze – verknocht aan de molen die als een oude, goede buur bij hun huis stond. Bij de één was het een korenmolen, bij de ander een poldermolen, met alle verschillen die er bij horen. Een overeenkomst is dat beiden pleiten voor een aangepaste opleiding die het enthousiasme van toekomstige molenaars moet bestendigen. Wat ze in ieder geval ook delen is het in de loop der tijd gegroeide enthousiasme voor de eigen molen, ieder op een heel eigen wijze. Het interview vindt plaats in de imposante korenmolen 'De Hoop' te Haren, gelegen tussen Enumatil en Slochteren. We worden daar gastvrij ontvangen door vrijwillig molenaar Jurjen Hoekstra en bestuurslid Jan Ebels, van Stichting Molen De Hoop, die betrokken was bij de in 2010 gereedgekomen restauratie.

Op welke manier zijn jullie naast een molen komen wonen?

Heleen Velvis, geboren in Sappemeer, woonde met haar man – half afkomstig uit het Noorden – en kinderen vanwege hun werkzaamheden in Lelystad maar wilde ooit wel weer terug naar Groningen: "Met de kinderen nog op de basisschool dachten we nu is dat mogelijk. Mijn man kon een baan krijgen in Groningen, maar we wilden hoe dan ook niet naar de Stad; we wilden wonen in een dorpje, ook al zou dat

enige reistijd kosten. Via een bevriende makelaar konden we een fantastisch huis, een boerderijtype, in Enumatil kopen. Het dorp leek ons leuk, heel anders dan Lelystad en zo zijn we elf jaar geleden in Enumatil komen wonen".

Henk Klöpping woonde al van jongs af aan in een arbeidersbuurt in Slochteren. De molens daar, op zo'n 2 kilometer afstand van zijn ouderlijk huis, kende hij al. In 1984 verhuisde hij naar een huisje aan de Hoofdweg, waar hij later samen ging wonen met zijn vrouw: "Het huisje was een beetje klein. Het was bij wijze van spreken zo dat wanneer de een inademde, de ander moest uitademen. Nu was ik al eens in het huis dat bij de Groote Poldermolen hoorde geweest en dacht toen: ik voel me hier thuis. In 1994 gingen we kijken naar een grotere woning en hadden we een afspraak gemaakt om een huis in het dorp te bekijken. Net toen we weg wilden gaan, ging de telefoon. Ik dacht: wel of niet opnemen, deed het eerste en hoorde een donkere stem: moi met Siep. 'k Heb 't hoes te koop. Most 't hebben, waarop ik zei: joa. En zo hadden we binnen 10 minuten een huis gekocht. Het was achteraf gezien een flinke koopprijs en er moest veel gerepareerd worden. Voor de molen hadden we toen nog geen oog".

Hadden beiden voor hun verhuizing al iets met molens?

Heleen: "Altijd wanneer we met vakantie waren, dan gingen we naar een molen als we die zagen draaien. Dan was het pannenkoekenmeel kopen en vervolgens

op een eenpittertje pannenkoeken bakken. Mijn man had altijd al wat met molens. Toen hij hoorde dat er een molenaarsopleiding was, wilde hij die gaan doen, maar wij zaten in Lelystad en daar had je alleen maar windturbines in de buurt. Toen we bij het huis kwamen kijken, vond ik de molen wel voor ons uitzicht staan. Ook hoorden we dat er geregeld feestjes werden gehouden in de molen, wat ons nog wel aan het twijfelen bracht. We hebben het huis toch gekocht en zijn flink aan het verbouwen gegaan. Om iets met die molen te gaan doen, stond op plan 'zoveel'".

Henk: "Ik had absoluut niets bijzonders met molens. Ik ben wel een technisch mens, dat zit in onze familie. Maar ik zie het molenaarschap niet als een hobby en doe niet lyrisch over molens. En daarmee ben ik een typische poldermolenaar. Die hadden vroeger geen cent. Het waren vaak overgebleven landarbeiders, bijvoorbeeld met anderhalf been, of één oog. Door de boeren werden ze ondergebracht in een molenhuisje waarvoor ze niet hoefden te betalen. Ze waren wel gedwongen te werken in een hiërarchische verhouding, vonden de molen vaak geen leuk ding en hadden er misschien wel een hekel aan. Ik heb als kind de oude poldermolenaar Isaac Schrik nog gekend. Mensen als hij waren vergroeid met het landschap. Zij hadden het over het gebied, over de vogels... De korenmolenaars, daarentegen, waren ondernemer. Zij hadden de molen en de gebouwen in eigendom en stonden in hoog aanzien, hoorden bij de notabelen. Zij hadden het over de productie en dat soort zaken..."

Op een gegeven moment begonnen zowel Heleen als Henk aan een opleiding tot molenaar. Hoe ging dat in z'n werk?

Henk: "Ik had ineens een huis met daarbij een molen op de tip van m'n erf, maar eerst was ik nog druk met het opknappen van het huis. De molen stond toen nog 'ingebouwd' tussen bomen. Ik was toen met heel andere dingen bezig dan met de molen. Er kwamen wel eens mensen op het terrein en zo had ik op een gegeven moment iemand in een overall op mijn erf lopen. Ik heb hem de hand geschud en dat bleek Cor Kosmeier te zijn. Ik vroeg hem: wat doe je hier. – Ik draai de molen! – Waarom? – Anders vergaat ie! – Mooi man, want ik heb geen belang bij een kapotte molen. Omdat ik de molen wilde helpen behouden kreeg ik belangstelling voor een opleiding tot molenaar en vroeg wat je daarvoor moest doen. Cor kwam toen met een paar grote blauwe mappen..."

Heleen: "Oh ja, die kreeg ik pas toen ik al met de opleiding begonnen was". Henk vervolgt: "Ik dacht: wat een werk. Mijn vrouw was net zwanger en ik had nog genoeg te doen. Toen realiseerde ik me het grote probleem van de opleiding: het was een vakopleiding waar een vrachtwagenchauffeur met ontsteltnis naar zou kijken en je moest er nog voor betalen ook en zoals ik al zei: voor mij is het geen hobby. Ik wilde wel, maar dacht: eerst moeten de kinderen maar wat groter. Je kunt niet alles tegelijk". Heleen: "Toen we een half jaar in ons huis woonden, zaten we een keer buiten en de molen draaide, boven ons terras! Geweldig vonden we dat. Pas na 6 jaar begon het te kriebelen om wat met de molen te gaan doen. Van alles uit het dorp verdween; de winkel was al gesloten, de drumband en majorettes hielden op te bestaan, maar de molen stond er nog en daar komen de mensen op af. Daar moest meer mee gebeuren".

Opleidingsperikelen

Henk: "Ik zat met een dilemma. Ik zei tegen Cor: die molen moet draaien. Ik wil dat wel doen, maar dan wil ik alleen voor deze molen worden opgeleid. Cor zag niet in hoe dat moest gaan. Verder was hij geen instructeur. Het bleef er bij. Uiteindelijk, ergens in 2003 of 2004 bood Lammert [Groenewold] aan me gastlessen te geven op de molen. Ik wilde wel opgeleid worden door Lammert, maar snapte helemaal niet waarom ik ook dingen moest weten van korenmolens, zaagmolens en zelfs paltrokken. Ik wilde alleen leren over poldermolens. Ik hoopte dat als ik voldoende ervaring met poldermolens had, het bestuur daarmee akkoord zou gaan. Lammert – als secretaris – wist echter dat het bestuur van de Slochter Molenstichting de landelijke afspraak volgde, dat alleen molenaars met getuigschrift van De Hollandsche Molen op de molen mochten draaien. Lammert stelde voor het toch officieel te regelen. Ik zei: oké, als je mij een opleiding

geeft op mijn eigen molen, want ik zit volop in het werk en de kleine kinderen. Lammert was nog geen instructeur en met gastlessen alleen kom je er niet. De stichting wenste al langer het aantal molenaars op hun molens te vergroten en in samenspraak met de 'zittende' molenaars is toen een oproep in de krant geplaatst. Daar kwamen tien reacties op, terwijl er anders nooit iemand op reageerde. Het verschil bleek 'm te zitten in de lokale oproep voor molenaars op molens in de eigen buurt. Gerda Koster is toen door Grieto de Vries gevraagd en zij heeft ons opgeleid. Enkele andere molenaars van de stichting poolden mee in het geven van les. Daar had Gerda het twee jaar nog behoorlijk druk mee ook. Uiteindelijk bleven er zeven over die bij Gerda en de Slochter Molenstichting hun opleiding hebben voltooid. Voor Lammert werd het aanleiding om ook instructeur te worden".

Heleen: "Ik dacht: als de molen draait, dan komen de mensen er helemaal op af. Leuk om bij een draaiende molen koffie te schenken en zo mensen te trekken naar het dorp. Gelukkig heb ik al die boeken voor die tijd niet gezien en ben ik er stomweg ingestapt. Ondertussen startte in 2007 ook het koffie- en theehuis 'Tante Til' in ons dorp. Ik was toen net begonnen aan mijn opleiding. Tijdens die opleiding begon ik de molen als oud bouwwerk met oude bouwmaterialen, hout en steen, steeds interessanter te vinden. Het idee van koffie schenken zakte bij mij steeds verder weg".

Wanneer de molen bij je eigen woonhuis staat, is het dan geen vreemde situatie dat 'iemand anders' op 'jouw' molen draait?

Heleen: "Ik ben blij dat ik niet alles hoeft te doen. Ik heb er helemaal geen moeite mee dat iemand anders draait en vind het juist leuk om te zien. Dan ben ik blij. Ik zie het belang om als dorpsgemeenschap samen een molen in stand te houden. De mensen zijn er heel blij mee, de molen is het gezicht van het dorp. Je ziet hem van verre al".

Henk: "Ik ben een poldermolenaar, acteer als zodanig. Ik ben dus al lang blij als iemand anders 't ding ook eens draait. Dat delen van werk is heel gewoon bij de Slochter Molenstichting. Lammert en ik hebben ook het draaien van de Groote Polder 'in de man'. We hebben beide ook ervaring als didact. Ik geef al decennia beroepshalve opleidingen. Lammert was in 2008 instructeur geworden. We weten wat lesgeven betekent. Lammert kon niet elke zaterdag lessen. Ik ook niet. Maar als 'tandem' konden we dat best. En zo startte de Slochter Molenstichting met een lesmolen, in eerste instantie om 'te voorzien in de eigen behoefte', maar er kwamen ook steeds meer verzoeken van elders voor het opzetten van een opleiding. We hadden een redelijk procedurele aanpak: je moest de lessen immers zo aan elkaar over kunnen dragen. Op die manier konden we onze eigen levensstijl, werk en gezin,

handhaven. We moesten dan wel een heel jaar vooruit plannen. Dit jaar hebben we op die manier drie mensen naar het examen begeleid en die zijn ook geslaagd. Dat vinden we prachtig!"

Henk vervolgt: "We hebben geprobeerd het nieuwe materiaal er bij te betrekken. Ondanks de vereenvoudiging is de hoeveelheid lesmateriaal alleen maar meer geworden. Wij wilden ons rooster niet meer wijzigen, want we hadden alles al vastgelegd en gaan dit jaar nog zo door. Volgend jaar gaan we met de nieuwe modules aan de slag. Zowel Lammert als ik willen graag een andere opleiding. Nu is het een generieke opleiding die iemand brengt tot aan de 'vooravond van instructeur'; je moet alles kennen. Maar soms gaat het alleen maar om mensen die een poldermolen willen draaien".

Heleen: "In Zuid-Holland kijkt men ook meer naar de molen waar je draait. Dat is belangrijk. Dat is beter dan alle kennis van alle molens. Het belangrijkste is om de molens zoveel mogelijk te laten draaien". Henk vult aan: "Er is geen onbeperkt aantal molenaars. Lammert en ik hebben een aanbodvariant op de opleiding ontwikkeld die meer 'voorspelbaar' is, passend bij jonge mensen, maar toch met alle verplichte onderdelen. We willen graag zien dat de vrijwillige molenaarsopleiding verder doorontwikkelt: wel met de essentiële weer- en molenkunde en met veel praktijk, want die blijft heel belangrijk. Maar meer op de molens in de

eigen regio gericht. Het wordt dan een lichtere variant, waardoor we hopen dat de toestroom van leerlingen blijft bestaan en we voldoende en deskundige gediplomeerde molenaars op onze molens houden”.

Tot slot de vraag wat beiden nog belangrijk vinden om te vermelden:

Heleen: “In Enumatil is het ‘onze molen’. Ik zie die als onderdeel van het dorp en vind het leuk om er veel mensen bij te betrekken. Zo laat ik de molen met Sint Maarten draaien en ook met Sint Nicolaas. Ik ben een dorpsmens en de molen hoort daarbij. Wel heb ik als bewoner van het huis bij de molen ‘gemengde belangen’. Bijvoorbeeld de bomen op ons erf. Die moesten er volgens de regels voor de molenbiotoop niet allemaal zijn, maar dat zijn wel ‘onze bomen’. En ook de bomen van de burens kun je niet zomaar laten verwijderen. Ik sta er zo wel anders in dan een molenaar van elders die komt draaien. Maar als het volgens de biotoop zou moeten met het verwijderen van bomen in een straal van 400 meter rond de molen, dan zou dat in een klein dorp als het onze een flinke kaalslag betekenen. Dan ben ik toch meer een dorpsmens en laat de molen gewoon niet draaien, als die uit de ‘bomenhoek’ komt”.

Henk: “Bij ons was het een compleet oerwoud. Ik kon zelf makkelijk bomen rooien en heb zo zelf mijn biotoop ingericht. Soms wel met hulp van onze Molenstichting, zoals bij het rooien van drie grote peppels. Nu zijn er nog wat kastanjes, maar die staan bij de maalschuur, daar heb je eigenlijk geen last van. Een voordeel van het wonen bij de ‘eigen molen’ is dat je bij mooi weer ook snel kunt besluiten om te draaien, omdat je de omstandigheden kent. En als de molen draait komen er mensen op af. Soms parkeren ze alleen

HET HUIS VAN HENK KLÖPPING GEZIEN VANAF MOLEN DE GROOTE POLDER TE SLOCHTEREN

de auto in de buurt en gaan alleen maar van een afstand staan kijken, maar als het lukt probeer ik wel een praatje met ze te maken”. Heleen: “Op een draaiende molen komen de mensen zeker af”. Henk: “Voor mij is het een werkmolen. Hij hoeft niet per se mooi te zijn, hij moet het doen. Bij ons is het zo: dat ding staat er. Je hebt een vrije woonplek en daar staat een molen bij. Mensen zeggen wel: “molenaar zijn is een leuke hobby”, maar feitelijk is het werk dat je leuk moet vinden. Het is ‘verplicht vrijwilligerswerk’ met verantwoordelijkheid”. Heleen: “Ik vind het geweldig om er bij te wonen. Als het grote huis en de grote tuin ons teveel wordt, willen we misschien nog wel eens in een kleiner huis bij een poldermolen gaan wonen. Ik vind het nu nog mooi om actief te zijn bij een molen die onderdeel van een dorp is, om mensen te enthousiasmeren. Een functie als instructeur is me nu nog te veel, maar misschien wil ik daar wel ooit aan beginnen”.

KORENMOLEN EBENHAEZER TE ENUMATIL MET HET WOONHUIS VAN HELEEN VELVIS